

fe cristiana. Felip IV de Borbon, en una reyal pragmàtica* declarà ser única primada la de Toledo.

May, en cap plet, escoltà la veu de nostra terra.
 ¡Oh, malvestat d'un Rey!

JOSEPH R. CARRERAS Y BULBENA

Mort y exequies del Rey D. Joan II d'Aragó

Una de les fonts més riques y interessants per millor conèixer los usos, costums y historia de Barcelona es l'Arxiu de la Rnt. Comunitat de Santa María de la Mar, y en ell ho són los capbreus de Misses, combregars, uncions, Cossos, albats y aniversaris, etc., de la parroquia. Aquestos capbreus són uns llibres o quaderns, ordinariament desde 1.º de maig fins a 30 d'abril del any següent (any econòmic, encara ara, de la Comunitat). Existexen desde lo 1.º del mes d'agost de 1408, fins al dia, si bé modernament sols s'anomenen y són de *Funeraria y Adventici*. D'abans de 1408 hi ha uns quaderns de final del segle XIV (1.º novembre 1384 a juny 1399), *Emoluments del Ardiaconat*, que tenen molta semblança y poden en certa manera suplirlos.

Se conserven quasi tots los llibres capbreus, y de la major part hi ha índex, àdhuch dels del segle xv. En aquests quaderns hi ha una gran riquesa de nòtes y dates interessantíssimes per molts conceptes y per a diferents especialitats, que es llàstima no siguin més estudiats y acuradament anotats.

Publiquèm avuy lo que hem trobat referent a la mort y exequies que's feren al Rey D. Joan II durant los dies que estigué de cos present a Barcelona.

Aquesta narració se troba, es cert, molt més extensa y detallada en lo llibre del *Ceremonial* del Arxiu Municipal

* De 5 de juliol de 1722. En lo segle passat s'assenyalà, en lo Concili vaticà de 1869, lloch al Primat de Tarragona. Finalment, lo Papa Lleó XIII, per rescripte del any 1894, concedí les honors de Basílica a la Seu tarragonina: «existint desde los primers segles de la fe cristiana en la Esglesia Patriarcal y *Primada de les Espanyols*».

(volum de 1451 a 1540, f. 75); però no dexa d'ésser digna d'ésser coneguda, y en ella hi han detalls especials, com una qüestió de preferència moguda per lo Rector de Sant Jaume, que no hi són en aquell.

Diu axís nostre text, corresponent al any 1479, començant en lo mes de janer:

Dimarts a xviii. — Morí lo Sor Rey don Johan a vii. hores de matí en lo palau del senyor bisbe.*

Dimecres a xx. — Fou portat lo Sor Rey ffahent la volta de la Concepció a xi. hores al palau reyal e après dinar comensaren les absoltes.

Digous a xxi. — Fforen corregudes les armes del Sor Rey Don Johan e foren vuyt de cavall ells e los cavals cuberts de forras los ginets aportaven banderes les dues ab les armes barrades de Catalunya e les dues mesclades, ab navarra sicília e aragó e los que solament ab pavesos de les dites armes e puyaren a cavall en la sala del palau reyal e aquí demanaren lo senyor Rey e fou los dit per mossen rebolledo que miort era e devallaren en la plaça del Rey e aquí corregueren les armes e après venint per la plaça del blat e seguiren la volta de la professó de Corpus xpi. acompayats dells munteros que amanaven molts corns e alguns dells dits corns cuberts de forras ab los munteros ensems e axí ab corns soñant e plorant e gament e los corns udolant ab molta honrade gent que'lls anave a caval devant e passaren a hora après vespres.

Divendres a xxviii. — Per la present jornada nos pogué fer la sepultura del Sor Rey per quant les coses no staven ab aquel orde que devien fou prorrógada per lo sendemá.

Dissabte a xxx. — La present jornada totes les parroquies sé aplegaran a la Seu e ab la seu ensems vengueren al palau del Sor Rey ab aquel orde que van les creus lo die de Corpus xi. si be mossen Johan rones rector de sent jaeme pretenia que per quant lo palau del Sor Rey era en la sua parroquia ell devia anar in mediate a la sua creu après aquella de la seu e no li fou comportat ans lo honorable capitol

* En tot lo text no s parla del bisbe de Barcelona, perquè era vacant. Havía mort l'any anterior lo bisbe Rodrigo de Borja (qui no hi havia may residit) y encara nó era vingut lo seu succésor Gonzal Fernández de Heredia.

volgué que quascuna parroquia anás en son trast e axí anan tota aquella professó ab lorde del die de corpus pxi.^e e quant fone al palau del Sor Rey troban mossen rebolledo e un conseller ab tots los oficials de la corts e mossen rebolledo tregué los segells del Sor Rey e en presencia foren romputs e les uergues dels uegues e de tots los oficials de casa sua e axí los bordoners de la seu comensaren subvenite Sti Dei e tots ensems faheren la absoluta e immediatè devallan en la plaça del Senyor Rey e tocaren nou hores e axí la luminaria primera ab los que avien corregudes les armes ab aquelles vestidures matexes tiraren primer e les creus après ab totes les parroquies seguiren e los frares ans la seu ab son orde com va lo die de Corpus pxi.¹ e axí seguint seguint tota la volta del dia de Corpus passant pel mix del cor de la sglesia de madona Sta. maria de la mar tota la professó² e seguint vingueren a la seu e aquí los jagueren e eran xi. hores e ells per quant era gran die digueren la missa primer e après lo S.^{or} bisbe de Gerona mossen margarit preycá e après feren la absoluta e fo una hora quant agueren acabat lo dit bisbe feu tot lo offici.

Dilluns lo primer (febrer). — Ffo celebrat lo terç die pro anima del Sor Rey lo qual pagá la present ciutat e muden los senyals ab capel ardent e posen hi los senyals de la ciutat e dejús al mitx lo gran senyal es del Sor Rey e vengueren hi absoluta totes les parroquies e totes les ordens axí de ffreres com de monges però de matí ans del offici e preycal lo Reverent mestre berga de fframenors e axí agueren compliment les exequies en la present ciutat.

1. La ordre de les creus, segons lo Ceremonial citat era 'l següent: Seu, Santa Maria de la Mar, Pi, Sant Just, Sant Pere, Sant Miquel, Sant Jaume, Sant Cugat, Santa Anna, frares de la Mercè, frares del Carmè y de Sant Agustí, frares predicadors y menors.

2. La ordre de la processó desde la plaça del Rey fou lo següent, també segons lo Ceremonial: plaça del Rey, Cort del Veguer, plaça del Blat, Boria, Marcús, carrer de Montcada, devant Santa Maria, entrant per la part del Cementiri, altar major, mig cor, portal major, carrer dels Cambis, carrer Ample, carrer del Regomir, devant portal major de la Seu entrant al Cor y sobre la capella de Santa Eulalia se posà lo túmòl y se celebrà lo funeral.

Ademés del Bisbe de Gerona En Joan Margarit hi assistiren lo Bisbe d'Urgell En Pere de Cardona y l'Arquebisbe de Saur En Berenguer de Sos, degà del Capítol Catedral y aximeteix altres personatges, com explica lo citat Ceremonial.

Dimecres a iii. — La present jornada nosferen aplaçar axí totes les perroquies com les ordes de les frares de matí e après dinar per acompayar lo cos del Sor Rey que los frares de poblet sen volien aportar e per quant los mermessors no avien ayustades les coses — en tal manera com se pertana a tal S.^{or} los consellers tremeteren embaxador al honorable capitol e axí lo capitol e los consellers prorrogaren per lo sendemá a dues hores après dinar.

Dijous a iiij. — Après dinar acabades vespres e completes foren totes les perroquies e les ordes dells frares a la Seu acceptada la perroquia de Sent Jacme qui lo rector mossen rones avia pretengut en totes aquestes persones que per quant lo palau del S.^{or} bisbe era en la sua perroquia la sua creu devia anar in mediate après aquella de la Seu e sobré aquestes diferencias fo tingut capitol e aquesta sglesia denuncia a les perroquies a les quals era fet interés que elegissen hòmens qui sofferí devant lo honorable capitol per rahonar lo greuge ques tentava fer a la dita sglesia e perroquies e per aquesta sglesia fforen elegits mossen barthomeu texidor beneficiat e procurador de la dita sglesia mossen martí bonet bernat puig e miquell celom preveres e beneficiats de la dita sglesia qui devant lo honorable capitol e present dit rector de sent jacme mossen rones quiscú deduí lurs diferencies present en lo capitol lo molt honorable mossen gabriel rovira Ardiacha de la present sglesia e ab molta rahó e maraveyllo ffonc entesses ab mossen berenguer vlla canonge de la Seu e beneficiat nostre rahonaren asertaren a lur voluntat y la dita creu de la dita sglesia e les altres anaren en lur orde axí com avien acostumat e lo rector de sent jacme mossen rones pus la sua no passarie sen feu tornar la creu e per asó no aná en la dita professó; la dita professó pertí de la Seu exint per lo portal maior e anant al palau del senyor bisbe voltant per la diputació e passant per lo cayll aná al portal de la bocaria e dret fins al portal de sent Anthoni acompayada de totes les confraries ab lurs luminaries. La ciutat feu tres brandores en que avia cinquanta ciris per brandore negres ab lo senyal de la ciutat e los consellers diputats governador e vaguer nets del Sor Rey e tots los de la sua cort cavals e armers com en les altres professons e quant foren prop lo portal de sent Anthoni feren

aturar tot lo clero e ordens e los canonges sols pertiren del pedró e passaren per mix de la professo fins a la sglesia de sent anthoni aquí fou la professo de poblet qui isque de la sglesia de sent Anthoni e feren lur absoluta e acabada la creu de la Seu ab totes les altres giraren les ordens quascuna prengue son camí les parroquies acompayaren la seu e quant foren a la seu torna en la sglesia en la qual quiscun de nosaltres pusque viure longament a conservació dells nostres cosos e a salvació de les nostres animes, e anima eius requiescat in pace, amen.

JOSEPH M.^a D'ALÓS Y DE DOU, Pbre.

Les usances o privilegis de la Sèu d'Urgell

(ANY 1470)

Es general, a les velles ciutats o localitats del Principat de Catalunya, gaudir en la Edat mitjana de privilegis o immunitats. Comunament, no són altra cosa, dits privilegis, que un dret consuetudinari, que ha pres, en un moment donat, forma escrita. Pro de privilegis, n'hi ha de moltes classes. Uns que s'han denominat *franqueses* ja a partir del segle x. Com la paraula ho indica, més que privilegis són franquícia de drets, ço es, ventatges especials, que, en un moment peremptori, s'han conferit als qui anaven a poblar un lloch perillós, usualment prop de la frontera del Comtat de Barcelona. Lo document mitjançant lo qual tals aventatges o *franqueses* se conferia, era curt y solia anar endreçat a un sol objecte : a que los vehins del lloch que's tractava de repoblar no tributessin ab quisties, ni determinats reldemes, ni poguessin ésser molestats per la justícia a causa de certs delictes de que fossin inculpats, etc. Se'ls ha dit més comunament, als documents ahont tals privilegis se confirien, *cartes de franquesa o de població*.*

* Vègis, entre altres, lo treball de Ramon de Siscar, *Carta puebla de Agramunt*, publicat en *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, III.